

LVSH

Verdighet og verdige tjenester til eldre
mennesker med utviklingshemning

v/Britt-Evy Westergård
Høgskolen i Oslo og Akershus

25. September 2015

Temaer for den neste timen

- Hva er verdighet?
- Verdighet ut fra et rettighets-, politisk-, og helsemessig perspektiv
- Hva sier eldre med utviklingshemning og deres tjenesteytere om verdighet ?
- Tankebobler

Hva er verdighet?

- ❖ Hva er verdighet for deg?
- ❖ Er behovet for verdighet annerledes for deg enn det er for eldre generelt, eller eldre med utviklingshemning?
- ❖ Hvorfor er verdighet et viktig tema i helse- og sosialtjenesten?
- ❖ Hvordan kan verdighet bli et mål for tjenestene?
- ❖ Hvilket ansvar har hver enkelt av oss for å beholde egen verdighet og ikke true andres verdighet?

Verdsett andre slik du ønsker at de skal verdsette deg

Verdighet innebærer at vi har evnen til å identifisere oss med andre menneskers liv, evnen til å se at jeg kunne ha vært deg, og du kunne ha vært meg (5)

Handlinger har verdighet kun hvis jeg kan føle meg verdig når andre behandler meg på samme måte som jeg behandler andre (5)

Verdighet som rettighet

FN's konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (6)

Art.3-a: *respekt for menneskers iboende verdighet, individuelle selvstendighet med rett til å treffe egne valg, og uavhengighet*

Art.4-d: *avstå fra alle handlinger og all praksis som er uforenlig med denne konvensjon, og å sikre at offentlige myndigheter og offentlige institusjoner handler i tråd med denne konvensjon*

Art.15,2: *Partene skal treffe alle effektive lovgivningsmessige, administrative, rettslige eller andre tiltak for å hindre at mennesker med nedsatt funksjonsevne, på lik linje med andre, utsettes for tortur eller grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.*

Helse- og omsorgstjenesteloven

§ 1-1.(lovens formål), pkt. 6): sikre at *tjenestetilbudet tilrettelegges med respekt for den enkeltes integritet og verdighet*

§ 4-1.(forsvarlighet) *Helse- og omsorgstjenester som tilbys eller ytes etter loven her skal være forsvarlige. Kommunen skal tilrettelegge tjenestene slik at: (b) den enkelte pasient eller bruker gis et verdig tjenestetilbud*

verdighetsgarantien).

Om retten til tilgjengelig informasjon

Resultater fra Ph.D (7):

- 68% viste ikke hva menneskerettigheter var
- 88% hadde ingen kunnskap om hvilke rettigheter de hadde som tjenestemottakere
- 89% vet ikke hva en Individuell plan er

Verdighet og politikk

*Byrådet foreslår å **legge ned** Laksevåg
eldresenter...*

*...Nytt bofellesskap med **ti boliger** for
utviklingshemmede er planlagt ferdigstilt(2)*

Helse og verdighet

- *For tidlig død hos mennesker med en utviklingshemning/Death by indifference, MENCAPE 2007*
- Consensus Norms for Palliative Care of People with Intellectual Disabilities in Europe (European Association for Palliative Care/EAPC)

Amerikanske forskere gjenskapte hukommelsen hos ni av ti Alzheimer-pasienter

Noen uttalelser fra eldre med utviklingshemning (7)

43% svarte 'ja' på spørsmålet om de følte at personalet stoppet de i å gjøre ting de hadde lyst til å gjøre

73% sa de generelt sett følte seg trygge i hverdagen

Mange opplevde konflikter med sine naboer i bofellesskapet

Noen uttalelser fra personalet til eldre med utviklingshemning (7)

- Ingen brukte individuelle planer
- 72-81% mener de eldre uttrykker sine mål og ønsker på en tydelig og forståelig måte
- 95% sa de ville kjempe for sine tjenestemottakeres tjenestetilbud dersom de opplevde det som uverdigg... 53% hadde allerede gjort det!
- 94% sa at livsfortellingsarbeidet hadde endret deres syn på den eldre med utv.h. som fortalte fra sitt liv.
- 88% hadde endret sin praksis etter livsfortellingsarbeidet
- Mange synes det var hardt å høre hvordan personen hadde hatt det tidligere, f.eks. på institusjoner

Hva forteller dette oss....

Å bli godt kjent med tjeneste-brukernes liv øker muligheten for et verdig tjenestetilbud

Å la tjeneste-brukerne bli kjent med sine hjelpere øker opplevelsen av ivaretagelse og trygghet, også i de mest private øyeblikk

Det er en gjensidig læringsprosess – refleksjonsprosess og ansvarsfølelse når folk blir godt kjente og glade i hverandre.... du gidder ikke være slem med vennen din!

Tankebobler med på reisen videre...

La ikke mennesker måtte beskytte sin verdighet. La deres verdighet beskytte dem (3)

Manglende verdighet fordi vi ikke er villig til å betale verdighetens pris, vil til syvende og sist alltid være mye høyere!(5)

Vi kan bare forstå livet i etterkant, baklengs. Vi kan ikke leve livet baklengs. Vi må leve livet i nuet og fremlengs. Vi kan planlegge for og håpe på fremtiden. Men den fremtiden er større, rikere og mer håpefull når vi lærer av de andres og vårt eget liv (1)

Kildematerialet for dette foredraget

- 1) Husebø, S (2013). *Livets viktigste øyeblikk*. Kronikk i Bergens Tidende <http://www.bt.no/meninger/kronikk/Livets-viktigste-oyeblikk--2965591.html#.UjtbQMaisSM>
- 2) Ferguson, K. (2015) Kutter i midler til utviklingshemmede <http://www.ba.no/politikk/byradet/bergen-sentrum/kutter-i-midler-til-utviklingshemmede/s/5-8-162015>
- 3) Husebø, S.& Husebø, B (2009) *Verdighet*. Kronikk i Bergens Tidende <http://www.bt.no/meninger/kronikk/Verdighet-1930792.html>.
- 4) Holm, M. S., Husebø, S. (Red.) (2015) En verdig alderdom. Omsorg ved livets slutt. Bergen: Fagbokforlaget.
- 5) Hvorfor verdighet? <http://lesdette.no/artikler/302.htm>
- 6) FN (2006/ratifisert av Norge i 2013), Konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/funk/konvensjon_web.pdf
- 7) Westergård (2015) Life story work- a new approach to the person centered supporting of older adults with an intellectual disability in Norway. Thesis, University of Edinburgh
- 8) Heia, T. & Westergård, B-E. (2014) Venner, Universitetsforlaget, Oslo.
- 9) Westerberg, T.H (2013) Eldre personer med utviklingshemning. En nasjonal kartlegging av botilbud og forekomsten av demens- og kreftsykdommer. Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse, Tønsberg